

Romano hangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ • ROČNÍK 25 • ČÍSLO 1 • VYŠLO 27. BŘEZNA 2023

CENA 24 KČ

Tomáš Ščuka:
Naším Romům chybí
někdo jako Martin Luther
King

strana 2

Festival Věčná naděje a Terne Čhave
uvedou hudbu tzv. zapomenutého holocaustu

strana 3

Irena Eliášová:
Mami, co je láska? /
Mamo, so hin kamiben?

strana 6, 7

Zemřel
Robin Stria

Těžko do slov vměstnat všechny zármutek, s jakým jsme přijali zprávu o úmrtí našeho blízkého kamaráda, kolegy, aktivního člena komunity, ale zejména manžela a tatínka Robina Strii. Robin zemřel náhle, bez varování, po krátké nemoci. Pracoval v Muzeu romské kultury na pozici kurátora videofondu, a byl klíčovým partákem při dokumentaci důležitých momentů romské historie i činnosti muzea.

Nikdy se nebál říct svůj názor, říkal ho nahlas a hrdě, a směřoval jej hlavně k mladé generaci Romů. Tento jeho hlas, jeho humor i nadhled, jeho upřímný zvonivý smích a srdce otevřené dokořán, to vše nám bude nepopsatelně chybět.

Pozůstalé rodině vyjadřujeme nejhlubší a nejpřímnější soustrast. Mi del o Del leske e loki phuv!

Robine, nezapomeneme

zdroj: Muzeum romské kultury

Proč volíme Babiše?

foto: Sabir Agalarov

Výběr nového prezidenta země vzbudil rekordní zájem občanů ve volbách. Deset let Miloše Zema-

na v čele České republiky rozdělilo společnost výrazným způsobem. Z pražského hradu přicházelo na-

místo důstojné reprezentace hulvátství. V regionech, které prezident během svého úřadování navštěvo-

val, nelze opomenout jeho kontro-

Pokračování na str. 3

S Evou Demovou o její práci asistentky pedagoga

foto: Archiv Evy Demové

Eva Demová se narodila na Slovensku v Prešově, ale již 34 let bydlí v Příboře. Je matkou 3 dětí, zároveň i babičkou dvou vnoučátek. Z toho teď plynou její zájmy – starost o nejmladšího syna (9 let) a pomoc s péčí o dvojčátka dcery (6 měsíců). Její hodnoty jsou hlavně rodina a zdraví. Mezi její další hodnoty také vždy patřilo vzdělání, všechny své děti vedla k dalšímu vzdělávání, jsou vyučené a pracují dobře ve svém oboru. Také se snažila je co nejlépe vychovat, aby dobře prezentovaly svou rodinu i romskou komunitu a byly dobrým příkladem pro ostatní. Eva pracuje jako asistentka pedagoga na ZŠ Floriana Bayera v Koprivnici.

Zdravím vás, Evo, mohla byste nám říct, jak dlouho se věnujete práci co by asistentka pedagoga na ZŠ Floriana Bayera v Koprivnici? A jak jste se k této práci dostala?

Dobrý den, Veroniko. Práci asistentky se věnuji od roku 2008. Prá-

Pokračování na str. 4

Připravují se oslavy Mezinárodního dne Romů

8. dubna 2023 slavíme Mezinárodní den Romů, letos se termín oslav kryje s velikonočními svátky. Ale nebojte se, o nic nepřicházíte, pořadatelé si poradili a už teď se na vás všichni těší. V různých městech České republiky připravují bohatý hudební a doprovodný program, nebude chybět ochutnávka romské kuchyně, vernisáž fotografií a galavečery, kde vystoupí romští hudebníci, zpěváci a taneční soubory. Večer plný romské hudby si nesmíte nechat ujít. Dovolím si říct, že tato multikulturní událost je pro většinu romských organizací jedna z největších příležitostí, jak se zviditelnit a dát příležitost romské kultuře, a tak i sami sobě.

Tímto dnem si připomínáme vznik Mezinárodní romské Unie, která vznikla v roce 1971 v Londýně. Byla také přijata naše romská vlajka a mezinárodní romská hymna Dželem dželem. Romové v České republice tento den slaví od roku 1990 a stále tento zvyk dodržují a rozvíjejí ho. Věřím, že díky oslavám k Mezinárodnímu dni Romů může majoritní společnost vnímat nás Romy jako sobě rovné a začít pěstovat vzájemnou lásku. Protože láska je jediný podnět, který aktivuje inteligenci i kreativitu, něco, co má očistující účinky a něco, co osvobozuje. Mezinárodní den Romů lidí sbližuje a ukazuje nový směr, jakým způsobem by se na nás Romy měli dívat, ukazuje i to, co ve všedních dnech nevidíte. Ukazuje lásku, otevřený prostor pro komunikaci, kreativitu organizátorů a odvahu zkoušet nové věci a samozřejmě romskou kulturu a chvíle, které se jednou stanou vzpomínkou na Romy. Příležitost Mezinárodního dne Romů můžeme chápat i jako prostředek hlubokého porozumění původu kulturního a národního prostředí, ze kterého romská komunita pochází. Oslavy romského dne tu byly a budou, dokud Romové budou hrdí na svoji romskou identitu.

Zeptala jsem se, jak přípravy pokračují a jaký bude program:

Centrum inkluze, o.p.s., Budišov nad Budišovkou

V rámci realizace komunitní práce letos pořádáme oslavy Mezinárodního dne Romů v Budišově nad Budišovkou a ve Vítkově. Oslavy zahájíme již 4. 4. v Budišově, a to hudbou, tancem a jídlem. Návštěvníci se mohou těšit na ochutnávku tradičních romských jídel, které budou vařit aktivní členky komunity a následnou diskotéku, kterou rozproudí svým vystoupením místní taneční soubor Royal Angels. Oslavy budou pokračovat v nedalekém Vítkově, kde se dne 7. 4. uskuteční koncert Jana Bendiga. Program Mezinárodního dne Romů vyvrcholí v pátek 21. 4., kdy ve spolupráci s Muzeem romské kultury budeme realizovat edukační program o historii a kultuře Romů pro žáky místní základní školy a veřejnost.

Společenství Romů na Moravě, Břeclav

Oslavy budou zahájeny ve čtvrtek 13. 4. 2023 od 17 hodin, a to Stučkováním Stromu dobrých sousedských vztahů. V pátek 14. 4. 2023 vás čeká Odpoledne v Galerii 99 výstava fotografií, ochutnávka romské kuchyně, kulturní program a tvorba společného obrazu návštěvníků akce na téma E luma amare jakhenca (Svět našima očima).

Nový Jičín

I ve městě Nový Jičín se oslavy k příležitosti Mezinárodního dne Romů konají, a to již sedmým rokem. Akce se uskuteční v pátek 14. 4. v zahradě městské knihovny, kde program začne od 15:30. Těšit se můžete na vyhlášení vítězů literární soutěže na téma Moje maminka, můj tatínek (Miri Daj, Miro Dad), ochutnávku romské kuchyně, ukázkou výrobků a doplňků s romskou tematikou, výstavu patnácti romských medailonků, výstavu fotografií z předešlých let Mezinárodního dne Romů a přehlídku romských autorských kostýmů. Proběhne taneční vystoupení romského souboru Jilora (Srdíčka), který funguje na ZŠ Floriána Bayera v Kopřivnici, literární okénko s příběhem Nebojte se svého romství, který si připravila Liliana Girgová, hudební a pěvecké vystoupení kytaristy Adana Sancheze a zpěvačky Veroniky Kačo a závěr večera bude patřit Ferimu. Jste všichni srdečně zváni, vstup na akci je zdarma.

Brno

Ve čtvrtek 13. 4. oslavy zahájí ve 14 hodin Stučkování Stromu tolerance (Park Lužánky). V 15:00 komunitní odpoledne pro rodiny s dětmi – zábavný program s hudbou, ochutnávka romské kuchyně (Hvězdička – Park Eugena Horvátha). Od 18:00 Pongo Calling – promítání filmu Tomáše Kratochvíla o životě českých Romů v Anglii.

V pátek 14. 4. akce pokračuje programem Phučen mandar pre makarso. (Zeptejte se, na co chcete). Kulturní počín, který dává prostor se Romů zeptat na cokoli. (Moravské náměstí u Jošta) V 17 hodin se uskuteční Průvod romské hrdosti a v 19 hodin proběhne v Káznici koncert kapel Manuša (SK) a Točkolotoč (CZ). V sobotu 15. 4. se můžete přijít podívat na romsko-českou bohoslužbu. (Káznice)

Opravdu je z čeho vybírat. Tak neseďte doma a vyrazte ven za romskou kulturou. Přejí všem Romům, ať jste odvážní, vytrvalí, vděční a hrdí! Pěkně si tento významný den užijte s radostí a s láskou! **Veronika Kačová**

Naším Romům chybí někdo jako Martin Luther King

V tomto příspěvku bych se s vámi rád podělil o své osobní zkušenosti ve Spojených státech amerických. Šlo o leadership program, který měl za cíl seznámit účastníky s místní kulturou, ale i systémem fungování demokratických institucí či politikou lidských práv. Více než tří-týdenní pobyt se zaměřením na inkluzi, rozmanitost a spravedlivé fungování společnosti byl pro mne velmi přínosný. V naší skupině bylo celkem 72 lídrů z celého světa, tvořili jsme pestrou skupinu, v níž se každý odlišoval svým osobním i profesním příběhem s bohatými zkušenostmi.

Předně chci ocenit agendu pobytu. Byla pečlivě „nalajnována“ tak, aby seděla všem účastníkům, jejich profesnímu backgroundu i zaměření. Absolvovali jsme řadu diplomatických jednání na různých místech a v odlišných městech. Inspirativně hodnotím například setkání s organizací Strong women (Silné ženy), jejichž práce se zaměřuje na mentoring s černošskými dívkami pocházejícími z chudých poměrů. Přes své aktivity se organizace snaží pomáhat dětem doučováním, osvětou s rodiči, ale i finanční pomocí umožňující pokračovat v dalším stupni vzdělávání. Podobné projekty známe i v České republice. Rozdíl však spatřuji ve výsledcích. Každoročně pokračují stovky dětí ve vzdělávání. Jedna z členek organizace zmínila, jak pozitivní dopad na píli a úsilí dětí mají tzv. role models z černošské komunity. Obohacující pro mě byla také návštěva baptistického kostela v Bostonu. Reverend Brown nás během exkurze seznámil s historií boje za práva Afroameričanů. Klíčová postava té doby, Martin Luther King, je dodnes napříč společností i generacemi považován na nejvýznamnějšího vůdce afroamerického hnutí. Projedte-li se dnes po Washingtonu, New Yorku nebo

San Francisku, nespátříte v soužití bílých a černých problém. Lidí tmavé barvy pleti vidíte jak na odlišných pracovních pozicích, tak i v různých společenských rolích. Pamětní odkazy M. L. Kinga jsou umístěny na veřejných místech, před nimiž se fotí procházející bez ohledu na svůj původ. Jistě mají Spojené státy i řadu problémů, například přes svůj liberální přístup se jim nedaří úspěšně řešit problém s lidmi bez domova. Potkáte je dost často. Nesnášenlivost mezi lidmi bude do určité míry v jakékoliv společnosti také vždy přítomná.

Ovšem dehonestace Afroameričanů ze strany veřejných představitelů či nenávislné projevy vůči jakékoliv menšině – to se tu prostě netoleruje! Stejně tak LGBT menšiny zde nacházejí bezpečné útočiště.

Osobně jsem přesvědčen, že mnohé začíná doma a následně ve škole. Černošská hnutí a aktivismus si svá lidská práva skutečně vybojovaly! Výsledkem je dnes společnost, která se ze krivd proti lidství poučila a onen odkaz předává dětem doma i ve škole. Bývalý prezident Barack Obama, senátoři, slavní herci a zpěváci prorazili hlavní proud a stali se tak vzory, inspirací všech bez rozdílu. A proto se dle mého změnilo i klima ve společnosti.

Cesta nás Romů není v České republice jednoduchá. Byť vidíme malá světélka, stále před námi stojí kus cesty. Obávám se, že romské osobnosti v romském světě ke změně vnímání nestačí. Stejně tak věřím, že se postupem času staneme také součástí hlavního proudu.

text a foto: Tomáš Ščuka

Účast a podpora Romů v prezidentských volbách

Dokončení ze str. 1

verzní výroky, jež rozdmýchávaly emoce. V souvislosti s naší komunitou připomenu například prohlášení, že 90 procent Romů nepracuje. Domnívám se, že ve vysoké politice by naopak měly přicházet kroky ke stmelování různých skupin občanů. Vyjádření solidarity a pomoci těm nejzranitelnějším je z mého pohledu odrazem vyspělé demokracie.

Mezi finalisty prezidentských voleb jsme si mohli všimnout vyostřené kampaně. Sociální síť zaplavila tvrzení, že kandidát Petr Pavel nás v případě vítězství přivede coby voják do války. Ukázkový příklad ho-axu (poplašné zprávy) jasně demonstroval, jak masivní vliv mají tyto hybridní tendence na zastrašování občanů, kdy jen na základě uvedeného nonsensu lidé na sociálních sítích sdíleli a varovali své okolí před volbou Petra Pavla. Sociálně slabší, jako například někteří senioři, ale i lidé žijící v sociálně vyloučených lokalitách, zase velmi snadno uvěřili slibům kandidáta Andreje Babiše. Obsah jeho billboardů – za Babiše bylo lépe, chci pomáhat lidem, přejí si mír... ovlivnil značnou část veřejnosti. Nu, v době rostoucích cen za energie a extrémní drahoty za jídlo fungují sociální témata mnohem více. Kompetence a pravomoc prezidenta se už ale jaksi vytrácely. Aktivní politiku koná především vláda v čele s premiérem a jednotlivými ministry. Pražský hrad může jistě klíčová témata otevírat, případně zákon vetovat, na běžícím páse ale takto prezident nekoná. V tomto ohledu by mělo být

úkolem všech zodpovědných, aby občané byli více informováni a vzděláváni v tématech týkajících se aktivního občanství. Často velmi osobní kampaně kandidátů by měly být vyrovnány a šířit objektivní informace, na jejichž základě si volič utváří úsudek a následně volí dle svého nejlepšího svědomí a vědomí.

Vnímám pozitivně účast Romů v prezidentských volbách. Ač značná část těchto voličů podlela z výše uvedených důvodů falešným zprávám, své právo využili! Jistě, podpora Andreje Babiše ze strany Romů nedává z mnoha důvodů smysl. Můžeme si připomenout protiromské výroky Andreje Babiše při návštěvě Šluknova, jeho okamžité odsouzení Stanislava Tomáše v Teplicích, který zemřel po zásahu policie (pozn. autora: tvrdý zásah policie vzbudil pozornost lidsko-právních organizací i na mezinárodní úrovni, ač výsledky vyšetřování příčinou sou-

vislost vyloučily) či nešťastné výroky ke koncentračnímu táboru v Letech u Písku (které sice později vysvětlil, že byly vytrženy z kontextu). Lidsky však dovedu pochopit, že pro sociálně vyloučené rodiny je mnohem důležitější uspokojení základních životních potřeb jejich dětí. Pokud do nás byly „prány“ informace, že za vlády Babiše bylo lépe, byly vyšší důchody či sociální pomoc lidem v chudobě, pak je podpora Babiše ve volbách ze strany sociálně slabších v podstatě logická. Souvislosti té které doby v daný moment už tyto lidi neřeší.

Novému prezidentovi, panu Petru Pavlovi přejí, aby vrátil na pražský hrad důstojnou reprezentaci a také, aby vnášel do veřejného prostoru méně společensky atraktivní témata týkající se zranitelných skupin občanů, kteří v dnešní době potřebují pomoc. **Tomáš Ščuka**
foto: Sabir Agalarov

Unikátní cyklus diskusních večerů se zabývá osudy romských žen!

Cyklus diskusních večerů Romská žena v minulosti a současnosti se zabývá osudy romských žen, které jsou opomíjeným tématem společenské paměti i žité současnosti. Úvodní diskuse s titulem Romská žena z pohledu tradice a jakým pravidlům podléhá dnes? Jak emancipace romských žen formuje změnu identity romské společnosti? Jak se zkušenost romských žen předává z generace na generaci a jak se jejich vzpomínky stávají součástí rodinné paměti i paměti

samotného etnika? Odpovědi na tyto otázky mohou tuto proměnu zachytit.

Identita romské ženy je aktuálním tématem, které ve své tvorbě reflektují umělkyně i akademičky. Úvodní diskuse po příčinách a důsledcích tradičního pojetí role ženy a jeho proměnách, které rámuje příběh spisovatelky Eleny Lackové a dalších úspěšných romských žen.

„Jsem velmi ráda, že se letos do programu Centra Romů a Sintů v Praze podařilo dostat téma paměti romských žen a téma ženy obecně. Je to důležité jak pro mě osobně, tak i z pohledu chybějícího hlasu v oboru dějin žen. Vnímám, jak je toto téma v romských komunitách citlivé, ale jsem přesvědčená, že kultivovaná debata je přesně to, co potřebujeme,“ říká k diskusním večerům jejich moderátorka Alica Sig-

mund Heráková.

Diskutujícími úvodní akce byly Mgr. Lucie Fuková, vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny, historička a etnografka Mgr. Zuzana Kumanová, kurátorka PhDr. Jitka Gelnarová z Oddělení novodobých českých dějin Národního muzea a Mgr. Alexandr Mušinka, Ph.D., romista a antropolog z Ústavu romských studií Prešovské univerzity.

Cyklus diskusních večerů je součástí doprovodných programů Centra Romů a Sintů v Praze, které je podpořeno Norskými fondy 2014–2021.

Pro více informací kontaktujte tiskovou mluvčí Karolinu Spielmannovou na media@rommuz.cz, tel.: 775 407 065 nebo PR pracovníka Centra Romů a Sintů v Praze Vojtěcha Lavičku, tel.: 777 767 298.

Karolina Spielmannová

Muzeum romské kultury představuje novou výstavu výtvarných děl a architektonických návrhů Zdeňka Daniela

Muzeum romské kultury oznámilo otevření nové výstavy, která představí práce romského výtvarníka a architekta Zdeňka Daniela. Výstava s názvem Vesmíry/Kosmosa/Universes byla slavnostně zahájena 2. 3. od 17 h. a potrvá do prosince 2023.

Výtvarník a architekt Zdeněk Daniel (*1970) pochází z rodiny původních moravských Romů žijících v romské osadě v Oslavanech u Brna. Danielův otec patří mezi hrstku přeživších z transportu mířícího do osvětimského vyhlazovacího tábora roku 1943. Zdeněk Daniel ml. se výtvarnou tvorbou zabývá od dětství – jeho práce kromě rodinného traumatu obsahují také témata fantazijní a spirituální, v jeho portfoliu nechybí typické výjevy tradičního života Romů.

Návštěvníci výstavy uvidí působivé fantazijní malby, kresby reflektující temnou rodinnou minulost zasaženou holokaustem Romů během II. světové války, ale také typické výjevy tradičního života Romů a unikátní architektonické návrhy. Výstava je rozdělena do několika tematických okruhů, včetně melancholických krajín, náboženského kříže, alegorických motivů, reflexe fenoménu „romipen“ (romství) i již zmiňované memento mori jako téma odkazující k rodinnému stínu II. světové války.

Nad výstavou převzal záštitu ministr kultury Martin Baxa, primátorka města Brna Markéta Vaňková a starosta Městské části Brno-sever Martin Maleček. Kurátorkou výstavy je Žaneta Turoňová, realizaci výstavy zajišťují Kristýna Mikešová a Libuša Jaďudová. Grafický design zpracovaly Tereza Bierská a Nela Klímová.

Karolina Spielmannová

Festival Věčná naděje a Terne Čhave uvedou hudbu tzv. zapomenutého holocaustu

Nejen tvorba židovských autorů bývala v koncentračních táborech uváděna a hrána. Festival Věčná naděje v letošním roce upozorňuje také na tzv. zapomenutý holocaust, tedy pronásledování a likvidaci Romů. Přímo pro Věčnou naději vzniklo ve spolupráci se skupinou Terne Čhave pásmo písní, které v koncentračních táborech vznikly nebo s romským holocaustem souvisejí. Výjimečný koncert proběhne 21. března v pražském Vzletu.

Romský holocaust je označován termínem porajmos, doslovně „zničení“. Jen na českém území existovalo několik sběrných, pracovních a koncentračních táborů pro Romy, ať už neznámější Lety, nebo tábor v Hodoníně u Kunštátu, na Liberecku, další v Praze – Ruzyni, Brně, Pardubicích, Olšovci. Ačkoliv romská hudba nepochybně v táborech zněla, nebyla zaznamenána jinak než ve vzpomínkách pamětníků, píseň nahrazovala psanou historii. Jsou dokumentovány vzpomínky na písně s houslemi, romské táborevé kapely či nucené zapojení do kabaretních výstupů.

„Dlouho nám trvalo, než jsme téma uchopili a doslova vydýchali. Ty písně jsou neskutečně živé a silné, emoce pracovaly a pracují na každé zkoušce. Některé skladby jsme kompletně ztvárnili z dochovaných materiálů, jindy jsme doplnili vlastní melodií nebo text,“ říká frontman Terne Čhave Gejza Bendig.

Terne Čhave posílí přímo pro tento projekt skvělí královéhradečtí hudebníci Soňa a Ondrej Horváthovi. Uvedeny budou během večera i písně z kapelního repertoáru.

Terne Čhave představují na české i evropské hudební scéně jedinečný fenomén. Jsou jednou z nejdéle fungujících a nejuspěšnějších českých romských kapel. Kromě vystupování na tuzemských – i těch největších – festivalových pódii, projeli také velkou část Evropy, od Polska, Slovenska a Maďarska přes Itálii, Španělsko, Francii, Benelux, Německo až po Anglii a Skotsko. Již od svých počátků, které sahají do 80. let, se drží svých romských kořenů, nespokojují se však s nekonečnými variacemi na klasický romský folklór, ale vydávají se na svébytnou cestu do různých hudebních oblastí. Jejich vývoj tak směřoval od folku přes world music až po funk a rock. Jejich repertoár tvoří především autorská tvorba, za kterou získali prestižní hudební Cenu Anděl. Energie jejich hry je pověstná, jejich romství se projevuje v osobitých melodiích a zejména v romských textech, ve kterých zpívají o místě dnešních Romů v neustále se měnícím světě.

Anna Mašátová

Hjaba diňam o hangi Rozhovor s Evou Demovou o její práci asistentky pedagoga

Andro iletos šoha naela mištes sakoneske, kana das o hangi. O manuš, save achafon kije politika, ajse džanzen, sar odava andro svetos džal, ale ajse, so nadžanen, akor hin pharones pro dživipen. The me nadžanav but kije politika, aňi la nakamav, ale džanav, s'odava hin. Andro januaris somas te del o hangos prezidentoske. Sar o manuš džal te del o hangos, mušinel te duminel, soske, the kaska. Perdal o komunisti odava šoha nasas, odava kere-nas o raja, palek dikahas neve prezidentos, the mušinahas les te šunel, bo jov sas baro raj.

Amen o Roma savore diňam o hangos le Babišiske. Pal o volbi sas baro chochaviben, sa o Roma paťanas, hoj avela prezidentos o Babišis.

Sar džav andre bota ko Vietnamcos, anglal hin but Roma, the igen dumazin maškar peste, den bari дума, vičinen pre mande, kaj lenca tiž dav lav.

„Av k'amende te del дума, the tu diňal o hangos le Babišiske?“

Me nadžanav, či phenava čačo. „No, me...“

„The tu diňal o hangos le Babišiske? No dikhes, hjaba diňam o hangi, jon peske dine prezidentos, saves jon kamen...“

„Odava avka nadžal...“

„Ale savore džal, hin odaj baro guverneris, abo so, me aňi nadžanav, ale hino slugadžis...“ phenel phureder murš.

„Jov hino generalis, so vakeres diliňipen!“ phenda leske talam leskeri romňi.

„Hi, jov hin generalis, Margit, ale slugadžis, džanes, s'odava hin?“

„Odava hin baro manuš...“ phenav, ale namukhel man te vakerele.

„Baro manuš, odava mištes phenda, jov amenge sikhavela, savo hino baro manuš. Me likeravas le Zemanos, adale nalikerava!“

„Pr'amende niko nadela, kas likeravas!“ phenel jekh phuri romňi.

„Me tumenge phenav, hoj ada manuš amenge činela o muja...“

„Sar oda dumines, Fero?“

„Sar? So tumen nadikhen, hoj pal calo svetos hin o mariben? Odava sa kerel e Ukrajina, the savore lake pomožinen...“

„Odava hin e politika, Fero, oda našťik...“

„Hi, politika, the džanes, so amenca kerela? Savore mušinah te džal andro mariben...“

„Amen na, sam imar phure...“

„Hi, sam phure, ale amare čhavore savore mušinena te džal, sako ko šovardeš berš, le čhaveskero čhavo mange ginelas pro internetos...“

„Nikhaj nadžaha, denašaha andro svetos...“

„Ajaj, kaj denašaha? Amen o Roma? Nikhaj amen nakamen, so nadikhenas le Romen andal e Ukrajina? Niko len nakamenas, nič lenge nadenas, čorore sovenas pre phuv le cikne čhavorencas, o gadže detkerenas čak le par-nenge, so adaj denašte, ale le Romen nakamen aňi te dikhel. Amen mušinah te avel adaj, the te džal andro mariben!“

„Ma detker andr'amende dar. Odava čak avka nadžal, hin adaj o prezidentos, the o bare raja...“

„O bare raja keren avka, čak vaš peske mištes, čak nek lenge džan o bare love, jon kiden bare love, the amendar mek len le duchodostar, ole čulestar...“

„Avena bare zmeni, ma daran,“ phenav.

„Odava hin tut čačipen, avena bare zmeni, ko hin pre socijalka, nachudela aňi korona, mušinela te džal andre buti...“

„Oda hi...“

„Ale andre savi buti? Savore pes kerel pro počítača, the amen džanas? Njiko kija nadžanel...“

„Avela ajso nevo svetos, mušinas amen te modľinel ko Del...“

„The mek pal o Del vakeren? Me leske imar napaťav, ajso baro bibachtalipen, so hin pro svetos, oda nadžal avri te likerel!“

„Ale oda bibachtalipen keras amen o manuša maškar peste...“

„Hi, hin tut čačo, amen o manuša. O bare raja, meraha andre bokh, šaj avri džives le duchodostar? Ta kaj, šoha nasas ajso kučiben sar akaňik, le rajenge hin mištes, jon kiden bare love, jon čak šaj asan, the šaj peske mištes dživen. Amen aňi lačo chaben našťik cinas, the na mek te cinkerele o renti pr'amende...“

„Imar šaj meras...“

„The odava našťik, o pohreboš hin igen kuč, odava sakones nane, čak te čhivel andre jama the imar hin, abo te tharel...“

„O Roma pes natharkeren...“

Imar lengero vakereben našťik šunav, džav lendar het, bo chudena man o depresas. Imar ole lengere lavendera o manuša aňi našťik lošanel. Dujtovar nadžava ke lende, ola lava mange aňi nadžanav kaj džan...

Irena Eliášová

Dokončení ze str. 1

ce mi byla nabídnuta paní ředitelkou Gerykovou, ještě v době, kdy ZŠ sídlila v Příboře. Byla jsem žákyní paní ředitelky a práce ve škole mě vždy přitahovala a měla jsem zájem ji dělat. A paní ředitelka mě v tom velmi podporovala a pomáhala mi. Nejprve jsem pracovala na projekt jako asistentka pro děti se sociálním znevýhodněním, především v přípravné třídě. Později jsem se stala asistentkou pedagoga u žáka s tělesným postižením. Ale věnuji se dlouhodobě i péči o romské žáky ve škole, kteří mou pomoc a podporu potřebují.

Mohla byste nám představit vaši školu a vaši ředitelku?

Jsem taková „škola s místem pro všechny“, kde si každý žák najde své místo a oblast pro dosažení úspěchu, protože dosažení úspěchu je v naší škole prioritní. Jsme menší, rodinná, klidná a bezpečná škola, do které chodí rády všechny děti. Do školy přijímáme a v ní vzděláváme na základě principů společného vzdělávání žáky v běžných třídách i žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – přičemž využíváme všech podpůrných opatření, metod a forem, pomůcek i postupů při výuce těchto žáků. Cílem je vždy dosažení co nejvyšší možné úrovně základního vzdělávání v 9. ročnících školy, s přihlédnutím k možností a schopností žáků. Všechny žáky bez rozdílu zapojujeme do společných projektů, akcí, soutěží, do společného vzdělávání, setkávání s ostatními žáky školy, se žáky všech typů škol města, okresu, kraje i celé republiky. Pracujeme všichni – paní ředitelka, pedagogové i my, asistenti pedagoga. K rozvoji čtenářské gramotnosti slouží žákům školní knihovna. V roce 2018/2019 byla vybudována Přírodní a výuková zahrada „U Floriánka“, na které se učíme venku. Paní ředitelku bych popsala jako velmi ochotnou, empatickou, výkonnou a talentovanou osobu, která nemá s ničím problém. Vychází nám vstříc, pokud je to v jejích silách. Snaží se za každou cenu najít řešení jak problémů, tak i různých nastalých situací. Velmi mi imponuje její vztah k romským občanům i obecně k dětem. Jsem velice ráda, že mi poskytla příležitost v podobě práce asistentky pedagoga a že nyní mohu působit dlouhodobě ve škole – mám na starost chlapce s tělesným postižením. Paní ředitelky si velmi vážím.

Evo, mohla byste nám popsat, jak vypadá váš den ve škole?

Po příchodu do práce si jdu nachystat schodolez, který se vždy den předem kontroluje, zda je plně nabitý, protože každý den musím žáka s tělesným postižením, kterého mám na starost, vyvézt po schodech do třídy. Cca v 7:50 hod. přichází žák, kterého mám na starost a přesouvá-

me se do třídy, kde si za mé pomoci nachystá pomůcky na první hodinu a poté se mu dle jeho potřeb věnuji a pomáhám se vším, co potřebuje. Během výuky se věnuji i ostatním žákům, kteří zrovna potřebují moji pomoc. Po skončení vyučování zavedu žáka do školní družiny, ve které také působím v rámci své pracovní náplně, jdu např. s dětmi na oběd nebo plním program školní družiny apod.

Co vás na vaší práci baví nejvíce a naopak, co byste třeba změnila?

Nejvíce mě baví a naplňuje práce s dětmi, plnění různých projektů – zejména čtenářská gramotnost, multikulturní projekty, romská témata, dále výtvarná výchova a pracovní výchova. Na své práci bych asi nic neměnila. Jsem spokojená.

„V romské komunitě je dobré mít vzory, někoho, kdo jde příkladem a mění myšlení ostatních a ukazuje jim, že je možno také něčeho dosáhnout a uspět.“

Jaký máte vztah s dětmi a rodiči ve škole? Podporují rodiče své děti a motivují je se vzdělávat?

Vztah s rodiči je dobrý, komunikuje s nimi převážně třídní učitel, já pouze v případě, když mě o to pan učitel požádá. Ale s romskými rodiči mám dobrý vztah, protože mi důvěřují a podporují mě. Myslím si, že většina rodičů své děti podporuje a motivuje, což je dobře, protože dříve tomu tak u všech rodičů nebylo. Naším společným působením ve škole se to stále více mění k lepšímu a rodiče si uvědomují význam vzdělání pro své děti.

Kolik je ve škole romských žáků? Naši ZŠ navštěvuje 29 romských žáků z celkového počtu 99 žáků.

Jaký předmět ve škole dětem jde a kde naopak mají mezery, co by mohly zlepšit?

Romští žáci mají problém s jazykem českým, ale paní ředitelka, která předmět český jazyk vyučuje, jim předmět perfektně vysvětlí. Matematika jim obecně jde lépe a mají lepší výsledky. Myslím si, že nejvíce je baví přírodopis, dějepis a fyzika, velmi rádi také kreslí a vyrábí rukodělné výrobky v pracovním vyučování.

Jak romské děti ve škole i v zájmových aktivitách spolupracují?

Spolupráce žáků v zájmových aktivitách je na výborné úrovni, hlavně v tanečním kroužku, který vedu. Tančíme romské, ale i ostatní, moderní tance.

Jaký máte pracovní kolektiv, jak vás ostatní kolegové v práci přijali? Jakou s nimi máte zkušenost?

Myslím si, že mě kolegové mezi sebe přijali dobře, kolektiv mi přijde normální. Jsem přirozenou součástí školního kolektivu a žádné rozdíly se nedělají, protože se přesvědčili, že se na mě mohou spolehnout a že jim vždy vyjdu vstříc a oni mně potom také.

Jaké jsou podle vás přínosy práce asistenta pedagoga?

Určitě pomoc učitelům, usnadnění jejich práce – zvláště u nás, kde je více ročníků v jedné třídě, a samozřejmě pomoc dětem.

Myslíte si, že by měl školský systém něco změnit ve výuce romských dětí? Vnímají romské děti školní učivo jinak než české děti? Jak by se podle vás mělo pracovat s romskými dětmi, aby je škola víc bavila?

Myslím si, že systém školství je na úrovni a nic bych neměnila. Jde spíše o rodiče dětí, kteří je mnohdy na příchod povinné školní docházky dostatečně nepřipraví. My jako škola bychom měli spíše prohlubovat a rozšiřovat vědomosti, ne učit od začátku třeba sebeobsluhu, stolování, rozeznat základní barvy apod.

Jak řešíte potíže s docházkou žáků? A z jakých rodin pocházejí děti, které navštěvují vaši školu?

Potíže s docházkou nemáme, když žáci chybí, mají řádnou omluvku. Žáci na naší škole pocházejí z různých rodin, z romských rodin, z rodin sociálně slabších, máme i žáky z dětského domova.

Jaké mají děti a jejich rodiče představy o budoucnosti?

Dnes již více rodičů má zájem, aby se jejich děti vyučily nebo dále studovaly a podporují je v tom. Holky většinou chtějí být kadeřnice, zahradnice a chlapci se vzhlíží v autech. Záleží hodně na rodičích, zda je podporují či ne. Ale my jako škola, i já, se snažíme rodiče neustále motivovat a přesvědčovat, proč je vzdělání pro budoucnost romských dětí dobré.

Máte se žáky ve škole nějaké úspěchy? V čem jsou vaši žáci talentovaní?

Máme hodně úspěchů, od pěveckých soutěží po taneční a výtvarné. Přehledky zmíním v jiné otázce. Pravidelně se zapojujeme a jsme úspěšní v literární a výtvarné soutěži Romano suno – Romský sen a v soutěži Vícejazyčnost je bohatství. Získali jsme také jako škola mezinárodní Cenu inspirované Světové školy, do které jsou nejen romské děti také zapojeny.

Moc gratuluji. V rámci školy se věnujete ještě lektorování romského tance s děvčaty. Co byste nám o ta-

Pokračování na str. 5

Vydávání
Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury
České republiky

Dokončení ze str. 4

nečním souboru řekla? Jak dlouho existuje, kdo ho s vámi společně vede, kde všude jste měli možnost vystoupit? A jak tato aktivita samotné dívky baví?

Taneční soubor „Jiloro“ (Srdíčko) existuje pět let, většinou mají zájem holky z druhého stupně, ale pár mladších začek už mám také. Občas mi pomáhá má sestra Maruška, která u nás taktéž působí jako školní asistentka. Vystupovali jsme například již po dva roky v Ostravě na přehlídce Setkání vzájemného soužití, dále v rámci školního projektu Velká rodina – mezigenerační soužití, děvčata tančila romské tance v Příboře v Domově důchodců a Dětském domově, v Kopřivnici jsme vystupovali na přehlídce „Motýlek“, kterou pořádá ZŠ a MŠ Motýlek.

Co ve škole chystáte, kam nás pozvete?

Chystáme den otevřených dveří naší školy, který se koná v úterý 28. 3., dále Velikonoční jarmark – 30. 3. a pak nás čeká velká soutěž „Zdravíčko“ se zařazením tématiky Fair Trade (Spravedlivý obchod), s hrami a recepty dětí z celého světa. A především se nyní připravujeme na oslavy Mezinárodního dne Romů. 14. 4. pojedeme do Nového Jičína s tanečním vystoupením a zúčastní se zúčastní i romské módní přehlídky na této akci.

Jak vás vnímá vaše romské okolí?

Moje rodina je na mě a sestru hrdá, že pracujeme ve školství a že se věnujeme romským dětem. Má rodina mě vždy podporovala. Také musím zmínit, že mě vždy podporoval můj muž, který mě vozil na kurzy pro asistenty, čekal na mě a věřil mi. Pomáhá také ve škole, někdy i s hudebními vystoupeními a umožňuje mi jezdit s holkama na vystoupení a fandí mi pořád. Širší okolí mě vždy obdivovalo a také se divilo,

že tak dlouho již tuto práci dělám, že jsem vydržela, i když jsem měla děti a pak i vnuky. K práci ve škole jsem přivedla i svou sestru, která je školní asistentkou v rámci projektu. I další z řad romské komunity jsem inspirovala a mnozí chtěli tuto práci potom také dělat. A to je dobře, protože v romské komunitě je dobré mít vzory, někoho, kdo jde příkladem a mění myšlení ostatních a ukazu-

je jim, že je možno také něčeho dosáhnout a uspět.

Evo, co byste vzkázala mladým lidem, aby měli motivaci vydržet studovat?

Asi „hlavu vzhůru“ a držte se svého přesvědčení. A hlavně, vydržte a věrte si, protože jen to je ztraceno, čeho se předem vzdáváme.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Miri Gilí – Má píseň

pěvecká soutěž pro mladé začínající talenty

Rádi zpíváte a chtěli byste předvést svůj talent a splnit si svůj hudební sen? Právě pro ty z vás, kteří chtějí zkusit štěstí, je tu připravena pěvecká soutěž Miri Gilí – Má píseň. Soutěž je určena všem začínajícím talentovaným zpěvákům i zpěvačkám. Miri Gilí – Má píseň je příležitost vyzkoušet si pěvecké vystoupení před publikem a od poroty složené z hudebních profesionálů získat zpětnou vazbu, kontakty, případně cenné rady, a nastartovat tak svoji pěveckou kariéru.

Do soutěže se mohou přihlásit nejen Romové, ale také příslušníci majority i jiných menšin. Tím vzniká prostor pro vzájemné poznávání a obohacování. Soutěž Miri Gilí je podporována finanční dotací Ministerstva kultury ČR, Magistrátu Hlavního města Prahy a především Městské části Praha 8. Pořadatelem soutěže Miri Gilí – Má píseň je Romodrom, o.p.s.

Vrcholem celé soutěže je velké finále, které se od roku 2019 (mimo rok 2020, kdy se soutěž kvůli covidu19 nekonala) koná na Karlínském náměstí v Praze, a to díky záštitě Městské části Praha 8.

Velké finále je pojato jako kulturní open air akce, která je určena pro širokou veřejnost. Kromě finalistů zde vystupují i známé osobnosti hudební scény. Finalisté zde soutěží o výhru a musí prokázat nejen svůj talent, například při zpěvu za doprovodu živé kapely, ale také odvalu při vystoupení před velkým publikem. Návštěvnost této akce se pohybuje od 2000 do 3000 lidí.

Vyz vás, kteří máte odvahu se přihlásit, neváhejte. Je to jedinečná šance. Přihlásit se můžete ještě do 15. 4. 2023. Semifinále Miri Gilí – Má píseň se uskuteční 23. dubna 2023 v KD Krakov. Velké finále Miri Gilí – Má píseň proběhne 25. června 2023 na Karlínském náměstí v Praze 8.

Mezi porotce Miri Gilí 2023 zasednou:

Refew, Bára Basiková, Ferry B., David Kraus, Barbora Hrzánová, Patrik Bartko, Jiří Vítek – místostarosta Prahy 8 a Marie Gajlová za Romodrom, o.p.s.

Jak se přihlásit do soutěže?

Přihlašování je jednoduché – svoji minutovou nahrávku pošli na e-mail: mirigili2023@gmail.com. Uveďte své jméno, příjmení, věk, napiš něco o sobě, telefonní číslo, facebookový link.

Pokud máte nějaké otázky nebo si nevíte rady, rád vám na otázky odpoví Milan Šenki – odborný garant. Mobil: 778 536 663, e-mail: milan-senki@seznam.cz

Myslím si, že je to velká příležitost, jak projevit svůj pěvecký talent. Tak nemějte strach a poďte do toho! Všem talentům přeji hodně štěstí.

Veronika Kačová

Hlasovali jsme zbytečně

V životě to tak chodí, že člověk není a nebude nikdy spokojen s volbami. Lidi, kteří rozumí politice, ti si to umí vysvětlit a porozumí, horší je to ale pro ty, kteří politice nerozumí a nechápou, jak jde život. Já nerozumím politice, ale k volbám chodím a v lednu jsem volila prezidenta. Je dobré si pořádně uvědomit a rozmyslet, proč a kdo se vlastně volí. Za totality jsme absolutně neznali volit prezidenta, to volili ve vládě, nebo já nevím, jak to vše bylo. Najednou se ukázal nový prezident a my jsme ho museli uznat a vážít si hlavy státu. Dnes je to jiné, můžeme si sami vybrat, koho volit!

My Romové jsme letos volili snad všichni a všichni dali svůj hlas panu Babišovi. Po volbách nastalo zklamání, všichni si mysleli, že prezidentem bude pan Babiš.

Cestou na nákup k Vietnamcovi na mě volali známí Roma, abych k nim zašla, stáli v hloučku před krámkem a bavili se náramně.

„Pojďte mezi nás, paní, taky jste volila Babiše?“

Nevím, zda mám říct pravdu. „No, já...“

„Jasně, taky jste mu dala hlas, a vidíte? Nic! Zbytečně jsme volili, oni si tam dali sami svého prezidenta...“

„To ne, to nejde...“

„Ale, všechno jde, je tam velký guvernér nebo co, ani nevím, ale je to voják...“ hovoří postarší muž.

„Je to generál, co to meleš!“ zpražila ho asi jeho manželka.

„Ano, je to generál, máš pravdu, Margit, ale voják, a víte, co to znamená?“

„Předně je to vážený pán...“ ozvala jsem se, ale nenechal mě domluvit.

„Vážený pán, to jste tomu dala, ten pán nám ukáže, jak je vážený. Já jsem Zemana uznával, ale tohoto nebudu!“

„Na nás nezáleží, koho uznáváme,“ říká jedna stará Romka.

„Já vám všem říkám, že ten voják nám pěkně namele drčky...“

„Jak to myslíš, Fero?“

„Jak? Copak nevidíte, co se děje? Po celém světě se válčí, bojuje, to všechno ta Ukrajina a všichni jí pomáhají...“

„To je politika, Fero, to nemůžeš...“

„Jo, politika a víš, co s námi udělá ta politika? Pošlou nás bojovat, všichni budou válčit...“

„No, my určitě ne, jsme starý...“

„Ano, jsme starý, ale naše děti a vnoučata, všichni budou muset jít, do šedesáti roků, udělali nové zákony, mně to četl na internetu můj vnuk...“

„Nikam se nepůjde, utečeme do světa...“

„Ajaj, kam utečeme? My, Romové? Nikam, copak jsi neviděl ty Romy z Ukrajiny? Nikdo je nechtěl v Čechách, oni pomáhali jenom bílým a Romové spali s malými dětmi na nádraží na zemi. Nás nikdo ve světě nechce, to si piš! My budeme muset být jen tady a bojovat!“

„Nestrašte nás, to není jen tak, bojovat, máme ještě vládu a prezidenta...“

„Ta vláda dělá všechno pro to, aby Ukrajina bojovala, posílají tam zbraň, velké peníze a my tady umíráme hladem, tak to je!“

„My tomu nerozumíme...“

„Právě, vláda si dělá podle svého, co jim vyhovuje. Hlavně, že mají plné kapsy, oni berou velké platy a nám ještě berou z důchodu penízky, z toho mála...“

„Nastanou změny, jen se nebojte,“ říkám.

„To máte pravdu, paní, nastanou, kdo je dneska na sociálce, nedostane ani korunku, bude muset každý do práce...“

„To jo...“

„Ale do jaké práce? Všude se pracuje na počítači, copak my tomu rozumíme? Ani náhodou...“

„Nastane taková doba, nový svět, a bude potřeba se jenom modlit k pánu Bohu...“

„Ještě začnete mluvit o křesťanství, to nám pomůže! Já už přestal Bohu věřit, to, co se děje ve světě za zlo, to se nedá vydržet!“

„Jenomže to zlo si děláme my sami lidi mezi sebou...“

„Ano, máte pravdu, my lidi. Vláda, ta nás zabije všechny, chcípne hladem, copak se dá vyžít z důchodu? Taková dražota ještě nikdy nebyla, ve vládě, těm to nevádí, oni mají vysoké platy a všechno mají levné, ale my? My si nemůžeme dovolit pořádné jídlo, koupit si nové šaty, nic...“

„Abychom umřeli...“

„A to si taky nemůžete dovolit, pohřby jsou hodně drahé, tak jen zakopat do jámy bez obřadu, nebo spálit...“

„Romové se nedávají spálit...“

Už to jejich kecání je nesnesitelné, jdu radši pryč, nebo mě chytanou deprese. Z těch řečí by se člověk neměl z čeho radovat. Příště je radši obejdu a budu klidnější, ty jejich řeči mi lezou nevím až kam...

Irena Eliášová

O Roma vakeren

Pořad ČR určený pro Romy. www.romove.cz

Vakeriben pal e Eva Demová the lakri butí sar asistentka le pedagogoskeri

E Eva Demová uřilas pre Slovensko andro Prešovos, ale imar trandaštar berš bešel ko Příboris. Hiňi daj trin čhavorenge, the mek he baba la čhajakere čhavenge. Kolestar akanak aven lakre zaujmi – likeriben pal o nekterner der čhavo (eňa berš) the šegotipen la čhake pal o dvojički (šov čhon). Lakre hodnoty ehin nekbuter e famelija the sastipen. Maškar lakre aver hodnoty tiž perel o sikhadičen. Savore peskre čhaven likerelas andro sikhadičen, dokerde e škola the keren lachi butí andre peskro oboris. Tiž len lačhes avri likerdas, hoj te prezentinen peskra familija he le Romen, the te aven lačo vzoros perdal aver džene. Eva kerel butí sar asistentka le pedagogoskeri pre ZŠ Floriana Bayera andre Kopřivnica.

Lačo džives, Evo, šaj amenge phenen, keci berš imar keren butí sar asistentka pre ZŠ Floriana Bayera andre Kopřivnica? The sar tumen andre kadi butí dochudlan?

Lačo džives, Veroniko. Butí sar asistentka kerav khatar berš 2008. E butí mange ehas ponukňimen khatar e rjadžitelka Geryková, mek andro berša, kana e zakladno škola ehas andro Příboris. Čirła somas školačka la rjadžitelkakri, the butí andre škola pes mange but pačisalolas the kamavas la te kerel. The e rjadžitelka man andre kada but podporinelas the šegotinelas mange. Peršes keravas butí pro projektos sar asistentka perdal čhavore khatar chore thana, nekbuter andre pripravno trjeda. Palis keravas butí sar asistentka le pedagogoskeri paš o čhavore, saves ehas tělesné po-

stižení. Kerav butí tiž le romane školakenca andre škola, savenge miro šegotipen kampo.

Šaj amenge phenen vareso pal tumari škola the tumari rjadžitelka?

Amen sam kajsi „škola le thaneha perdal sakoneske“, kaj peske sako školakos rakhela peskro than, the oblasta, kaj peske arakhel bacht, vašoda hoj amenge andre škola džal pal e bacht maškar o školaka. Sam cikneder, familijakri, cicho the bezpečno škola, kaj phiren rado savore čhavore. Andre škola prilas the sikhavas andro principos jekhetano sikhadičen le školaken khatar normalne trjedi the le školaken, savenge kampo specialno sikhadičen – paš oda likeravas savore podpurné opatření, metodi he formi, pomucki he aver drama, sar kajse školaken te sikhavel. Džal amenge but pal kada, hoj savore čhave te dokeren o zakladno sikhadičen andre eňa trjedi. Savore školaka bi o averipena thovas jekhetane andre butí, andro jekhetane projekti, akciji, avrikhelibena, andro jekhetano sikhadičen, dikhiben the prindžaričen aver školaken khatar aver trjedi, khatar savore školi andro foros, krajos abo cali republika. Keras butí savore – e rjadžitelka, o pedagoga, the he amen, o asistenta. Andre škola amen ehin perdal školaka školno knihovna. Andro berš 2018/2019 ehas kerdi Prirodno the sikhavibnaskeri dvora „Ko Floriankos“, andre savi pes sikhluvas avri. Pal e raňi rjadžitelka bi phenavas, hoj hiňi lachi, empaticko, bufakerdí the talentimen dženo, sava nane řisoso-

ha problemos. Šegotinel amenge, sar šaj. Kamel te rakhel rješení andro problema the andro všelijaka phare dživesa. Dikhav rado, sar likerel le Romen the savore čhavoren. Som but rado, hoj man diňa šancija te kerel butí sar asistentka, the hoj adaj akana šaj kerav buter butí, ehin man starosta pal o čhavo, saves hin tělesné postižení. La rjadžitelka but likerav.

|| „Maškar o Roma ehin lačhes, hoj ehin vareko baro, ko sikhavel le avre dženenenge, sar pre peste te kerel butí the čerinel e godi, the sikhavel lenge, hoj savoro džal.“ ||

Evo, šaj amenge phenen, sar dičhuvel tumaro džives andre škola?

Sar avav andre škola, ta mange džav te pririchtinel o schodolez, savo pes sako džives anglal kontrolinel, či andre leste ehin koda, so kampo. Vašoda hoj sako džives le školakos, savo našti phirel, the pal savo man stari nav, mušinav te řidžal upre pal o garadičos andre trjeda. Vaj 7:50 avel o školakos, pal savo man starinav, the džas andre trjeda, kaj mire šegotipna peske richtinel o školne pomucki pre peršo ora, the palis pal kada, sar leske kampo, leske šegotinav. Okrem oda šegotinav he avre čha-

vorenge, savenge oda kampo. Sar skončinel o sikhlaripen, ta řidžav le školaken andre školno družina, andre savi tiž kerav butí, džav lenca například te chal, abo kerav o programos andre školno družina the aver.

So pre butí asistentka dikhav rado, the ehin vareso, so bi kerenas aver?

Nekradeder dikhav butí le čhavorenca, hoj šaj kerav všelijaka projekta – nekbuter geňiben, multikultura projekta, romane temi, palis mališagos the všelijako keriben vastenca le čhavorenca. Pre miri butí bi vaj nič načerinas. Ehin mange mištes.

Savo tumen le čhavorenca, the lengre dajenca dadenca ehin o likeriben andre škola? Vazden o daja dada peskre čhaven upre, the motivinen len te sikhlo?

Maškar daja the dada amen ehin lačo mišitiben, vakerel lenca buter lengro řidno učitelis, me ča, sar man o učitelis pal kada mangel. Ale maškar romane daja dada man ehin lačo mišitiben, vašoda hoj mange paťan the vazden man upre. Paťav, hoj but daja dada peskre čhavoren podporinen the motivinen, oda ehin mištes, vašoda hoj akor oda maškar daja dada nahas. Amara jekhetaňa buťaha andre škola pes oda kerel feder, the jon peske polokores len pre godi, hoj o sikhadičen le čhavorengro ehin baro.

Keci ehin andre škola romane čhavore?

Andre amari zakladno škola phiren 29 romane školaka khatar 99 školaka.

Savo predmetos andre škola le romane čhavorenge džal, so lenge nadžal, andre soste bi šaj avenas feder?

Romane školaken ehin problemi andre čechiko čhib, ale e rjadžitelka, savi o predmetos čechiko čhib sikhavel, džanel le čhavorenge savoro lačhes te achafarel. O počti lenge džan feder the ehin len feder chasna. Paťav, hoj len nekbuter bavinel prirodopis, džepis the fyzika. But rado tiž kreslinen the keren veci vastenca.

Sar keren jekhtane butí o romane čhavore andre škola, the andro zaujmova buťa?

E jekhetaňa butí le školakenca andro zaujmova buťa hin lachi, nekbuter andro kheliben, savo likerav. Khelas romano, ale he aver, moderno kheliben.

Save tumen ehin andre škola kolegi, sar tumen andre butí ile?

Paťav, hoj man o kolegi andre butí maškar peste ile lačhes. O džene mange aven sar normalne, som lenca jekhetane bi řisave averipena, vašoda hoj dopařile, hoj mange šaj paťan, hoj lenge furt šegotinava, the jon mange tiž.

Soske hin o asistentos baro perdal o pedagoga?

Bizo šegotinel le učitelenge, kerel lenge lokeder lengeri butí – the mek buter k'amende, kaj ehin buter roč-

Pokračování na str. 7

Mami, co je láska?

„Mami, prosím tě, už pojď,“ pospíchá dcera na mámu, „já mám odpoledne schůzku.“

„Jo, jo, už jdu, nevím, proč tak pospícháš! Pomalu si ani nepamatuji, kdy jsme spolu nakupovaly...“

„Mami, já mám něco jiného...“

„Já vím, ty tvoje schůzky s klukama, ha, ha, věčně jsi někde...“

„Mami, vůbec nejsem s klukama! Naopak, mám před opravkami a učím se s kamarádkama, musím to za každou cenu udělat!“

„Aspoň, že máš snahu...“

„To je jasný, přeci jsem se zbytečně netáhala čtyři roky do školy, abych neměla maturitu. Myslím si, že to udělám na výbornou v září.“

„To jsem zvědavá. No, jdeme nakoupit, ať stihnú všechno...“

„Ale nebudeš vybírat hodinu, jaký maso...“

„Milá zlatá, já musím u toho počítat, prachy nejsou a z toho mála musím uvařit pro pětičlennou rodinu...“

„Ty naděláš. Uvař to, jak vařili kdysi, chudé jídlo, brambory, kefir a máslo, a je to...“

„Jo, to bývalo jídlo chudých, ale dneska si ani to nemůžeme dovolit, je to drahé jako prase!“

„Ha, ha, máš pravdu, ale z těch omáček mě už bolí žaludek. Vánoce taky nic

moc, mami...“

„Díky Bohu, že jsou za námi. Teď budeme volit prezidenta a budeme koukat, jaký bude,“ domluvila matka a přitom se usklíbala.

Matka s dcerou nakoupily a natahaly se s těžkými taškami. Matka celá upocená, je vidět, že mladé roky jsou už dávno pryč.

„Mami, sedni si, já ten nákup uklidím. Odpočiň si, chceš kávu? Hned ti uvařím.“

„Opravdu se cítím nějak unavená, to kafičko mi pomůže.“

Dcera se dívá na matku a vidí, že toho má dost. „Víš co, mami? Dneska nikam nepůjdu, zavolám holkám, budu s tebou doma, ano?“

„To budeš hodná, je potřeba trochu poklidit...“

„Neboj, všechno udělám a možná tě i vykoupu, ha, ha...“

„Ha, ha, to není třeba.“

„Na, maminko, tady máš to svoje kafičko a nákup jsem dala na místo. Uklidím si pokoj a potom obývák a nakonec vytřu kuchyň.“

„No, no, jen se nepřetřhni najednou, panečku! To jsi už dlouho nedělala...“

„Máš pravdu, mami!“ křičí z pokoje dcera.

Matka přemýšlí, co se děje s její dce-

rou. Najednou je až moc hodná, to nebývá u ní zvykem. Po dvou hodinách vše uklidila a sedla si ke stolu k mámě. Matka očekává, s čím dcera začne.

„Maminečko, nic proti, ale nemohla bys omezit to kouření?“

„Nekouřím moc, tu krabičku mám na dva dni...“

„Přeci, vadí ti to na srdce a ten kouř všude po bytě...“

„Jen nebuď taková fajnovka, mě nikdo nebude cigarety omezovat, jasný?“

„Ha, ha, to jsi celá ty... Hele, mami, můžeš mi říct, co je láska?“

„No, to je dobrý! Já nevím, co do hrnce, a tebe zajímají takové nesmysly?“

„Jaké nesmysly? Já chci vědět, jak se to projevuje. Ty jsi s tátou taky měla lásku a jste spolu tak dlouho...“

„Panebože, je ti osmnáct a já myslím, že...“

„Ne, tu pravou lásku neznám a chci takovou, jaká je mezi tebou a tátou...“

„No, tak jo, zapálím si cigárko a pokecáme...“

„Mami, a nestyď se, jsme ženy, ne?“

„Já jsem poznala tvého taťku a změnil se mi celý život. Byla jsem jako v oblacích, bylo to moc krásný, myslím ten cit. Naši tvého otce moc nechtěli, ale já nikoho neposlouchala, jenom jeho a bylo nám krásně. Vzali jsme se a do roka byl Honzik, po dvou letech Janič-

ka a pak ty. Můžu ti říct, že to byly moje nejhezčí roky v manželství, sice velká honička, domácnost, výchova dětí, řeknu ti, velká zodpovědnost, ale všecičko bylo fajn. Nikdy jsem tvému otci nebyla nevěrná, to mě ani nenapadlo. Moje kamarádky měly milence, ale já to nechápala, jak můžou ještě mít dalšího chlapa! Nevím, jestli tvůj otec mi zahýbal, na nic takového jsem nepřišla, já mu věřila a věřím až doteď. Ale už jsme staří, už by neměl na takové věci myšlenky...“

„Mami, nejste tak starý, padesát roků...“

„To jo, ale můžu ti říct, že ta zamilovanost vyprchá a láska zůstane v rodině, ve zvyku...“

„Přeci je to tak krásné, mami... počkej, asi už přišel táta.“

Přestaly hovořit a otec přišel do obýváku. Matka ihned poznala na jeho tváři, že se něco děje. Tento jeho výraz tváře zná.

„Taťko, co se stalo?“ ptá se ho. „Stalo se něco s dětmi?“ bojí se.

„Ne, ne... Prosím tě, můžeš nás nechat o samotě, zlato? Potřebuji s mámou něco probrat...“

Dcera odešla z obýváku a nechala je samotné.

„Marie, já nevím, jak začít, je mi mi-zerně...“

„Co je, pro pána Boha?“ manželka se chvěje strachem.

„Nevstávej, sedni si, poslouchej, já mám poměr s jednou ženou...“

„Cože?!“

„Nezlob se, prosím tě, stalo se to, ani nevím jak, zamiloval jsem se a...“

„To není pravda, jak jen jsi to...“

„Stalo se, prosím tě, nemohu si pomoci...“

„Není možné, a co já? Co naše děti, to se nestyďš, co chceš dělat?“ Manželce vyhrkly slzy, začaly se jí řást ruce.

„Marie, prosím tě, pochop mě, ty víš, co je láska...“

„To není láska, to je kurvárna...“

„Ne, mám ji rád a chceme být spolu...“

„Takto by měl mluvit náš syn, je mladý, a ne ty...“

„Nemůžu si pomoci, ona čeká dítě...“

„Pane Bože na nebi! Takže rozvod...?“

Manželka se málem zhroutila, ale udržela se, nechce před ním vypadat tak ubohá. Najednou je její manžel úplně cizí muž, sedí v křesle a vypadá hrozně zestárlý, celá jeho tvář je vrásčitá a tmavé kruhy pod očima, jen ty vlasy má stále krásně černé, sem tam šedý vlas...

„Ty přescásky v práci, to je ta tvoje láska...“

Irena Eliášová

Dokončení ze str. 6

ňiki andre jekh trjeda, the bizo šegetin le čhavorengre.

Paťan, hoj bi pes o školsko sistemas perdal o romane čhavore majinelas te kerel aver? Achaľuven romane čhavore o školno sikhľuviben avres sar čechike čhavore? Sar bi pes majinelas te kerel buťi le romane čhavenca, kaj len e škola buter te bavinel?
Paťav, hoj o sistemas andre škola hino but lačo, nič bi nakeravas aver. Džal buter pal o daja dada, save peskre čhavoren andre škola lačhes napirichtinen. Amen sar škola majinas buter te phundravel e godi, na te sikhavel le čhavoren, so te kerel paš o skamind, te prindžarel zakladne farbi the aver.

Sar rjeinen o problema andro phirkeriben andre škola? The khatar save familiji aven o čhavore andre tumari škola?

Problema andro phirkeriben le školaken nane, sar chibinen, ehin len lači omluvenka. O školaka andre amari škola aven khatar všelijaka familiji, khatar romane familiji, khatar čoreder familiji, the ehin amen tiž čhavore, save hine khatar čhavorkano kher.

Save sune ehin le čhavoren the lengre dajen daden andro tajsaskero? Adadžives imar ehin buter daja dada, save kamen, hoj pes lengere čhave avri te sikhľon, abo len vazden upre, hoj te džan andre škola durer. O čhaja kamen te kerel o bala, zahradnice, the o murša dikhen rado o motora. Džal but pal o daja dada, či len vazden upre, abo na. Aľe amen sar škola, he me, le dajen daden furt motivinas, the phenas lenge, sar but

kampol o sikhadžipen le romane čhavorengre andro tajsaskero.

Save tumen ehin andre škola bachtipena le čhavorengre? Andre soste hine o čhavorengre talentimen?

Ehin amen pherdo bachtipena. Khatar giľaviben, kheliben, mališagos. Sako berš pes thovas jekhetane, the ehin amen bacht andre literarno the maľarsko prekidkeriben Romano suno, the andro prekidkeriben Buter čhib ehin barvalipen. Chudľam tiž sar škola Cena inspirace Světová škola, lakro maľarkthemutno titul perel la školake, ehin andre late thode na ča romane čhavore.

But palikerav. Andre škola likerem tiž romano khelibnaskero suboris le čhajenca. So bi pal o suboris phenenas? Sar dulones o suboris khel, ko tumenge šegetin, kaj všadži khelenas? The sar o kheliben le čhajen bavinel?

Khelibnaskro suboris „Jiloro“ khel imar pandž berš, buter zaujma ehin le čhajen khatar dujto stupeň, aľe cikneder čhajora phiren tiž. Varekana mange šegetin miri pheň, e Maruška, savi k'amende tiž kerel buťi sar školno asistentka. Khelahas imar duj berš ke Ostrava pre akcija Arakhiben jekhetanađro dživipen, palis andre školno projektos Bari familija – mezigeneračno likeriben. O čhaja khelenas romano kheliben andro Přiboris andro kher perdal phure manuša the andro čhavorkano kher, andre Koprivnica khelahas pre přehlídka „Motylek“, savi kerel avri e ZŠ the MŠ Motylek.

So andre škola akanak richtinen, kaj amen vičinen?

Richtinas Dives phundrade vudarengro andre amari škola, savo avela 28.

3., palis patrađuno jarmarkos 30. 3., the palis amen užarel prekidkeriben „Sastipen“ andre tema Fair Trade, bavišaga the recepti le čhavorengre khatar calo svetos. Akanak pes richtinas tiž pro Romano maľarkthemutno džives – 14. 4. džaha andro Nový Jičín le suboriha te khel, the o školacki avena tiž jekhetane andre romaňi modno přehlídka.

Sar tumen likerem o džene andre tumaro pašalipen?

Miri familija hin pre mande the miri pheň barikaňi, hoj keras buťi andre škola the šegetas romane čhavorengre. Miri familija man furt upre vazdelas. Tiž mušnav te phenel, hoj mange but šegetinelas miro rom, savo man vožinelas motorihia pro kurzi asistentos, užarelas pal mande the pašalas mange. Šegetin tiž andre škola, varekana andro bašaviben, pašal mange, the del man furt zor. Aver Roma khatar pašalipen pre mande hine tiž barikane, the tiž ča denas avri o jakha, keci berš imar kerav kaja buťi, hoj likerem, he te man ehin čhave the palis la čhajake čhave. Andre buťi andre škola andom he mira pheňa, savi hiňi školno asistentka. He avre Romen inspirindom, hoj kajsi buťi tiž te keren. Maškar o Roma ehin lačhes, hoj ehin vareko baro, the sikhavel avre dženge, sar pre pes te kerel buťi the čerinel e godi, the sikhavel lenge, hoj savoro džal.

Evo, so bi phenenas terne čhave, kaj te likerem avri e škola? Vaj te den „o šero upre“, the likerem koda, andre soste pašan. The nekbuter likerem avri the pašan tumenge, vašoda hoj ča koda ehin našado, soha pes sig odcirdas.

Phučelas e Veronika Kačová

Botanická zahrada hostila studenty

Netradiční místo na uspořádání výstavy vybral Vzdělávací program Gendalos. Příběhy nadaných studentů a studentek mohou návštěvníci botanické zahrady v Brně vidět mezi rostlinami v tropickém skleníku.

Výstava s názvem Příběhy odhodlání: Cesty studentů Vzdělávacího programu Gendalos byla zahájena 2. března. Na vernisáži vystoupily se svým pěveckým vystoupením Marilyn a Eva, bývalá a současná studentka programu, kytarové sólo měl pak student Alex. Návštěvníci vernisáže si mohli naživo poslechnout také povídání dalších studentů a studentek.

Na celkem 14 výstavních panelech se lidé seznámí s českými a slovenskými studenty. Dozví se, čeho studenti chtějí v životě dosáhnout nebo jaké překážky musí na cestě za vysněnou prací či vzděláním překonávat. Unikátní výstava je až do konce března dostupná ve skleníku Botanické zahrady Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity na Kotlářské ulici.

Poslání Vzdělávacího programu Gendalos vysvětluje Michal Kubík, sociální pracovník: „Naše práce je založená na spolupráci s motivovanými romskými studenty, jejich rodiči i učiteli. Společně hledáme cestu, jak mladým lidem pomoci co nejlépe překonat úskalí studia a rozvíjet talent a potenciál. Výstavou chceme širší veřejnosti přiblížit konkrétní studenty a studentky i upozornit na problém, že v ČR řada dětí stále nemá zaručený přístup ke kvalitnímu vzdělávání.“

Výstava se nachází ve skleníku, kde se platí obvyklé vstupné: dospělí 100 Kč, studenti, důchodci a ZTP 50 Kč, děti do šesti let zdarma. Otevírací doba skleníku je 9–15 hodin. Vstup do botanické zahrady je zdarma.

Další příběhy motivovaných romských studentů a studentek najdete na www.gendalos.cz.
Michal Kubík

Mamo, so hin kamiben?

„Mamo, siđar, av imar,“ phenel e čhaj la dake, „me džava palek het.“

„Hi, hi, imar džav, so avka siđares! Me aňi nadžanav, kana jekhetane samas andre bota te cinkereľ...“

„Mamo, man hin aver...“

„Me džanav, sal furt le čhavenca, ha, ha, furt sal varekaj...“

„Mamo, me nasom le čhavenca! Džanes, hoj kerava o skuški, avka sikhľuvav le pajtaškiňenca, mušnav odava te kerel!“

„Aspoň, hoj pes tuke kamel...“

„Joj, ta mušnav, hjaba naphiravas štar berš andre škola, kaj man te nael e maturita. Dikheha, andro septembris kerava mištes!“

„No, me som zvedavi. Imar džas, bo hin man but buťi...“

„Na hoj avri kideha caľi ora, savo mas te cinel...“

„Mro somnakaj, me mušnav te ginel o love, ole čulestar mušnav te tavel vaš o pandž džene...“

„Tu olestar ajci keres. Tav avka, sar tavenas varekana, ker o gruli, kefiros, the čhil, imar hin...“

„Hi, odava sas čirla chaben čorikano, adadžives hin odava igen kuč!“

„Ha, ha, hin tut čačo, aľe ole omačkendar man dukhal e džomra. E Karačoňa tiž nasas barvali, mamo...“

„Palikerav le Devleske, hoj hin het. No akaňik avela nevo prezidentos,

dikhaha, savo avela.“ Phenel e daj, the kerel grimasa le mujeha.

E daj la čhaha cirden o taški, e daj hiňi caľi spofimen, imar pre late dičhol, hoj nane terňi.

„Mamo, tu tuke adaj beš, the me savoro dava pro than. Kames kava? Kerava tuke.“

„Čačes som domarđi, e kavička mange kerela mištes.“

E čhaj dikhel pre daj, dičhol pre late, hoj hin pre late but.

„Džanes so, mamo? Adadžives nadžav niňhaj, vičnava le pajtaškiňenge, ačhava tuha.“

„Odava aveha lači, kampil čulo te pratinel...“

„Savoro kerava, ma dara, talam tut the nandarava, ha, ha...“

„Ha, ha, odava namušines.“

„Mamo, adaj hin tiri kavička, savoro nakupos diňom pro than. Inangom pratinava miri cimra, palek obivakos, the palek thovava o dílos andre kuchňa.“

„No, no, čak ma prečhin tut! Oda-va imar čirla nakerehas...“

„Hin tut čačo, mamo!“ vičinel e čhaj andal e cimra.

La dake nadžal pal o šero, so hin la čhaha, joj ajsi nane. Pal o duj ori e čhaj savoro kerđa, the bešfa ke daj paš o skamind. E daj užarel, so kezdinela lakeri čhaj, savi duma.

„Mamička, nič ajso, aľe šaj čuleder

fajčindalas?“

„Nafajčnav but, jekh škatulka hin mange pro duj džives...“

„Hin tuke namištes pro jilo, the o thuv hin pal calo kher, khand...“

„Ma av ajsi fajnovka, mange niňo nakerela nalačo pro cigaretľi, avka?“

„Ha, ha, odava sal caľi tu... Mamo, šaj mange phenes, so hin kamiben?“

„No odava hin finom! Me nadžanav, so dava andre piri, the tu duminas pre ajso diliňipen?“

„Savo diliňipen? Me kamav te džanel, sar pes odava prindžarel, the tut le dadeha sas kamiben, san jekhetane ajci berša...“

„Joj, miro Del, hin tuke dešocho berš, me duminavas, hoj...“

„Na, oda baro kamiben nadžanav, me kamav avka, sar tu le dadeha...“

„No mištes, labarav mange e cigaretľica, the vakeraha amenge...“

„Mamo, the ma ladža tut, sam džuvľa, na?“

„Me prindžardom tire dades, mange pes calo iletos preku irinda, somas sar andro ňebos, zas odava igen šukar, odava citos, džanes. Miri daj le dadeha les igen nakamenas, no me niňkas našunavas, čak les. Liňam pes, the tel o berš sas o Jankos, pal o duj berš e Janička, the palek tu. Šaj tuke phenav, hoj odava sas mire jekhuškareder berša andro miro iletos, me džanav, sas but buťi, pašal o čhavore,

bari briga, aľe me birinavas, the somas igen bachtali. Sas amenge igen mištes andr' amaro kamiben, šoha naduminavas pal aver murša. Mire pajtaškiňen sas pirane, mange odava nadžalas andro godi, sar šaj mek len avel buter murša, kana hin len lengero rom. The tiro dad sas mange paľivalo, no, šoha pre leste nič naachaluvavas. No akaňik imar sam phureder, pre ajse veci nadžal amenge e duma...“

„Mamo, pandžvardeš berš nane ajso phuripen...“

„Oda hi, aľe šaj tuke phenav, hoj o kamiben avri polokones džal, the ačhol o zvikos, the e rokoňi...“

„Odava hin ajso šukar... užar, imar avľa o dad.“

Ačhile te vakerel, the o rom avľa andro obivakos. E romňi dikhel pre leste, leskero muj hino aver, e romňi ačhalol, hoj vareso pes kerel.

„Dado, so pes kerel?“ phučel le romestar. „Vareso pes kerđa le čhavenca?“ daral.

„Na, na... Šaj amen mukhes, miro somnakaj, kamav la daha vareso te del duma...“

E čhaj geľa avri, mukhľa len korkoren.

„Mara, me nadžanav, sar te kezdinel, hin mange namištes...“

„S'odava, vaš gulo Del?!“ e romňi pes trasinel andre dar.

„Ma ušfi, beš tuke, šun man, man hin piraňi...“

„S'odaaa?!?!“

„Ma ruš pre mande, odava pes avka kerđa, aňi nadžanav sar, kamađom man andre...“

„Oda nane čačo, sar šaj...“

„Kerđa pes, prosinav tut, naštik mange pomožinav...“

„Odava nane modo, so me? So amare čhave? Naladžas tut, so kereha?“ La romňake o apsa džan pal o muj, lakre vasta pes trasinen.

„Mara, prosinav tut, de mange paľiv, tu džanes, so hin kamiben...“

„Odava nane kamiben, aľe lubipen...“

„Na, me la kamav, kamas te avel jekhetane...“

„Avka bi vakerelas amaro čhavo, jov hino terno, the na tu...“

„Naštik mange pomožinav, joj užarel ciknes...“

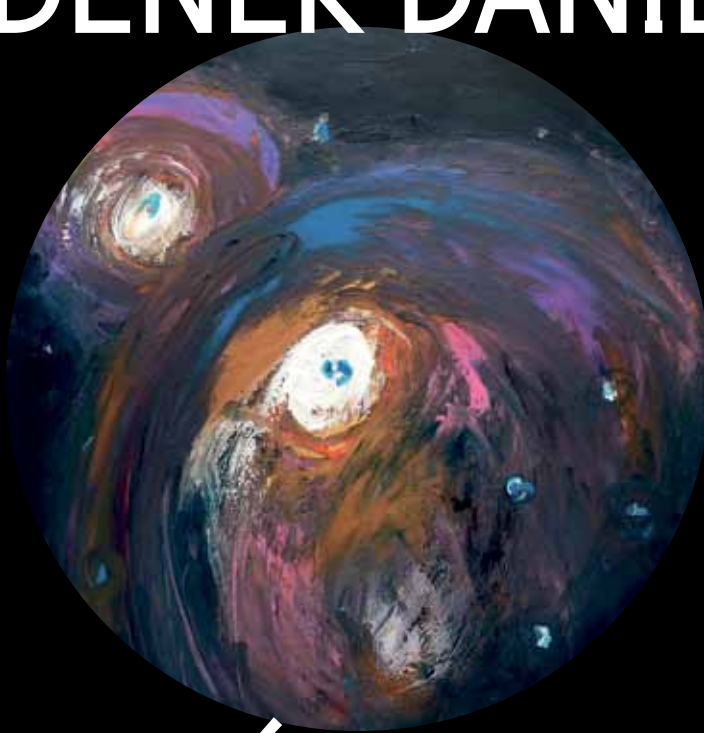
„Miro gulo Del! Avka rozvodos...?“

E romňi maj napela, aľe likerel pes, nakamel, kaj jov dikhel, savi hiňi čori. Jekhvarestar hin lakero rom vaš lake cudzo manuš, bešel andro kreslos, phuro murš, tel o jakha sama kruhi kale, ačhile leske čak leskere šukar kale bala, aľe the maškar hine šeđiva...

„Avka ole presčas andro buťi, oda-va sas tiro kamiben...“

Irena Eliášová

ZDENĚK DANIEL

VE SMÍRY/ KOSMOSA/ UNIVERSES

m r k muzeum romské kultury
MINISTERSTVO KULTURY
B | R | N | O | I

* VERNISÁŽ 2/3/23
* 3/3/23 – 31/12/23
* rommuz.cz
* Bratislavská 67, 602 00 Brno

DNY ROMSKÉ KULTURY 2023

PROGRAM

Pátek 14. 4.

15:00
Phučen mandar pre makarso
Zeptejte se, na co chcete
Kulturní počín, který dává prostor se Romů zeptat na cokoli
📍 Moravské náměstí u Jošta

17:00
Průvod romské hrdosti
Slavnostní průvod Romů a jejich přátel centrem města Brna
📍 Moravské náměstí u Jošta; směr Hvězdička (park Eugena Horvátha)

19:00
Slavnostní koncert
Koncert kapel Manuša (SK) a Točkolotoč (CZ)
📍 Káznice, Bratislavská 68

Čtvrtek 13. 4.

14:00
Stužkování Stromu tolerance
Zahájení oslav Dnů romské kultury
📍 Park Lužánky (budova SVČ)

15:00
Komunitní odpoledne pro rodiny s dětmi
Zábavný program s hudbou a ochutnávkou romské kuchyně
📍 Hvězdička (park Eugena Horvátha)

18:00
Pongo Calling
Promítání filmu Tomáše Kratochvíla o životě českých Romů v Anglii
📍 Káznice, Bratislavská 68

Sobota 15. 4.

14:00
Bohoslužba k oslavám dne Romů
Ekumenické romsko - české bohoslužebné setkání
📍 Káznice, Bratislavská 68

Aktce se uskutečňuje za finanční podpory statutárního města Brna.

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%

žádosti o inzerci na: holomkova@srmn.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno: .....
název organizace: .....
adresa, PSČ: .....
e-mail: ..... telefon: .....
počet objednaných výtisků: .....

způsob platby: hotově složenkou
 bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
 bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010 nebo pošlete email s vašimi údaji na adresu holomkova@srmn.cz

cena předplatného pro rok 2023 je 420 Kč

ROMA tv

hledá do svého teamu nové posily na tyto pracovní pozice:

moderátor
zvukař
kameraman a střihač
grafik

své CV posílejte na: romatv@seznam.cz

SRNM

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Cejl 460/35,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srmn.cz
číslo účtu:
230 0066 1977/2010